

چکیده:

دانشگاهها و نهادهای آموزش عالی، اگر چه خود در مفهوم‌سازی و شکل‌گیری پدیده جهانی شدن نقش بسزایی داشته‌اند، خود نیز از این رهگذر دستخوش تحولات و تغییراتی شده‌اند. شکل‌گیری این شرایط نوین، ورود به قلمرو مباحث گسترده «جهانی شدن» را برای جوامع کنونی، که به روایتی در عصری «جهانی شده» روزگار می‌گذرانند و به پیرو آن بازخوانی و تصویرسازی از کنشهایی نوین در نهادهای اجتماعی، بویژه نهادهای دیرپایی چون دانشگاهها را گریزناپذیر جلوه می‌دهد. این گریزناپذیری در بازآفرینی و نوپردازی در نهادهای اجتماعی، نه بر مبنای روایت نئولیبرال که آن را در چارچوب تحولات اقتصادی - اجتماعی ناشی از نظم اجتماعی نظام کنونی حاکم بر جهان تحلیل و توجیه می‌کند، که برعکس بر مبنای نیاز به همکنشی فزاینده انسان سیاره‌ای کنونی شکل می‌گیرد. چرا که ساکنان این کره خاکی دریافته‌اند، که در این شرایط نامطمئن و آشوبناکی که هم اکنون در آن می‌زیند، افزون بر اشتراکات زیست شناختی که جامعه بشری را به پیکره واحدی بدل می‌سازد، اشتراکات زیست بومی نیز سرنوشت جمعی یکسانی را برای آنها رقم خواهد زد. در چنین شرایطی نیاز است که دانشگاهها به مثابه دستاورد جامعه بشری و همچون «خردی منفصل» همچنان به نقش آفرینی خود در تولید و پیکره بندی دانش بشری به گونه‌ای عمل کنند که راه را برای تنوع و تکثر در اندیشه‌پردازی و دگراندیشی بازگذارند.

گرانگه مطالعاتی این جستار، بر ترسیم سیمای کنونی آموزشی باز و از راه دور در ایران و در فرایند جهانی - بین‌المللی شدن قرار دارد که در گام نخست نیازمند درک و توافق بر سر مفاهیمی است که در چارچوب آن بتوان به واکاوی مسائل پرداخت. دیرینه‌شناسی، مفهوم‌پردازی و گونه‌شناسی مفاهیمی همچون جهانی شدن، جهانی - بین‌المللی شدن نهادهای آموزش عالی و آموزش باز و از راه دور بناگزییر بخش گسترده‌ای از این مطالعه را دربر می‌گیرد. یافته‌های مفهومی و بازکاوی‌های زمینه‌ای در فرایند شکل‌گیری آموزش باز و از راه دور ایران، سیر تحولات آن و وضعیت کنونی همگی نشان از واگرایی میان مفهوم آموزش باز و از راه دور و آنچه از آن به مثابه آموزش نیمه حضوری و از راه دور در فرایند جهانی شدن یاد می‌شود، دارد. این واگرایی برآمده از جامعه هدف، فناوری‌های آموزشی، روش‌های برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌های درسی و حتی روش‌های ارزیابی ناهمگونی است که در این سیستم به مورد اجرا گذاشته می‌شود.